

Аналітика інвестування у сектор альтернативної енергетики України шляхом страхування воєнних ризиків

Шпинта Надія Володимирівна, магістрант
ORCID ID 0009-0009-8830-8053

Науковий керівник: Черноусова Жанна Трохимівна, к.ф.-м.н., доцент
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Проблема залучення інвестицій особливо гостро постала перед Україною в умовах повномасштабного вторгнення Росії. Нині ризики високі, а можливості для отримання прибутку скоротилися через спад в економіці, значну міграцію населення та обмеження в русі капіталу. Водночас, інвестиційне рішення повинно базуватися на балансі ризиків та очікуваного прибутку. А ризиків можна визначити дуже багато. Проте, це не означає, що всі інвестиції приречені на невдачу. Бізнес в Україні все ще демонструє здатність адаптовуватись та заробляти. Оцінка ризиків інвестицій залишається великою проблемою, адже війна є серйозним бар'єром.

У 2021 році експорт електроенергії становив \$542,514 млн. Частка електроенергії, яка була вироблена з відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) у об'єднаній енергосистемі України, складала 8,1 %. Нині, близько 15,3 % території України перебуває під окупацією, ще 8,2 % території знаходиться в зоні бойових дій. На цих територіях розміщено близько 30 % енергетичних потужностей [1].

Згідно звіту, який підготували у рамках Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) і Світового банку, в січні-квітні 2023 року порівняно з аналогічним періодом 2021 року виробництво електроенергії скоротилося на 32,5 % – таке зменшення співставимо з втратою територій і, відповідно, енергетичних потужностей [2].

На рис. 1 представлено обсяги виробництва електроенергії в січні-квітні 2023 у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року. Можна побачити, що обсяги виробництва електроенергії в цей період скоротилося, за виключенням ГЕС та ГАЕС. Споживання електроенергії в Україні в січні-квітні 2023 року становило 32,4 ТВт-год, а це на 18,9 % менше ніж 2022 року, та на 33,5 % менше ніж 2021 року (коли споживання досягало рівня 48,8 ТВт-год). Зокрема, населення споживало менше енергії на 16 %, а промисловість – на 45 %. Таке скорочення споживання енергії підприємствами зумовлене їх окупацією та руйнуваннями (за оцінками це близько 20 % підприємств). Крім того, виробництво промислової продукції через війну скоротилось на 40 % [2].

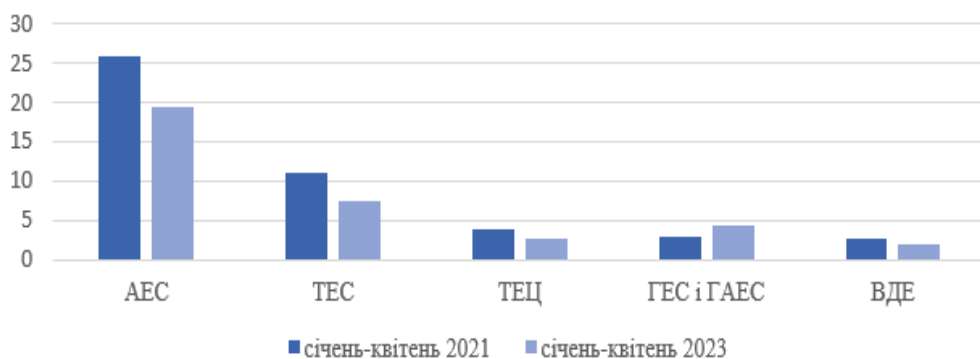

Рисунок 1 – Порівняння обсягу виробництва електроенергії в січні-квітні 2021 та 2023 роках, ТВт-год (складено автором на основі джерела [2])

Структура виробництва електроенергії за джерелами у січні-квітні 2023 року представлена на рис. 2.

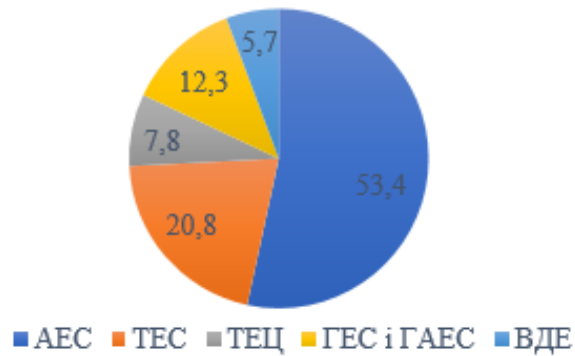

Рисунок 2 – Структура виробництва електроенергії за джерелами (січень-квітень 2023 року)
(складено автором на основі джерела [2])

Частка АЕС у структурі виробництва є найбільшою. Це зумовлено однією із головних переваг цього джерела енергії – великою кількістю енергії згенерованої невеликою кількістю палива. Крім того, експлуатаційні витрати після запуску доволі низькі. Проте, серед недоліків можна відзначити високі ризики забруднення, проблеми зі зберіганням відпрацьованого палива, а також значні витрати на будівництво та знесення електростанції, після завершення її діяльності. Що стосується ТЕС, то перевагами такого джерела енергії є низька вартість спорудження та споживаного палива. Однак, такі станції завдають значну шкоду навколишньому середовищу, а також потребують великих площ для зберігання токсичних відходів. Між іншим, ремонт раніше збудованих ТЕС обходиться дорого, а складові та обладнання завозяться з-за кордону.

Що стосується ВДЕ, то одним із головних недоліків є потреба у великому обсязі початкових інвестицій. Проте, переваг значно більше: екологічна безпека, невичерпність джерела енергії, економічна вигода і легкість в обслуговуванні та ремонті. Ціна електроенергії з ВДЕ не включає паливну складову. А отже, після відшкодування початкових інвестицій вона стає конкурентною, або навіть нижчою, якщо порівнювати із енергією з традиційних джерел, де від 40 % (АЕС) до 90 % (ТЕЦ) – це вартість палива, яке спалюють. Очевидно, що паливо ставатиме з кожним роком дорожче, адже його запаси зменшуються [3].

Сектор альтернативної енергетики потребує значних обсягів інвестицій для відновлення. Станом на квітень 2023 енергосистема України тимчасово втратила близько 75 % вітрової та понад 20 % сонячної генерації, внаслідок воєнної агресії з боку РФ [4]. У той же час, сектор альтернативної енергетики має гарні перспективи розвитку. Лише на початок 2022 року встановлена потужність галузі альтернативної енергетики сукупно склала 9,5 ГВт, а обсяг інвестицій сягнув рівня \$12 млрд. Темпи її розвитку, ймовірно, й надалі би росли [3]. Зараз більш ніж половина об'єктів ВДЕ знаходиться під загрозою часткової або повної руйнації. Адже в областях, де тривають активні бойові дії, розташовано щонайменше 47 % встановленої потужності електростанцій на відновлюваних джерелах енергії. Також значна кількість станцій ВДЕ перебуває в регіонах, сусідніх з воєнними діями [1].

Зараз інвестори не поспішають вкладати гроші, бо очікують стабілізації ситуації та закінчення війни в країні. Для того, щоб стимулювати вкладення ресурсів іноземними інвесторами необхідно, у першу чергу, надати гарантії безпеки інвестицій у воєнний та післявоєнний час. Адже, саме цей фактор є одним з тих, що нині найбільше стримує інвесторів. Як відомо, Україна змогла досягти домовленостей з G7 та ЄС щодо інвестиційних гарантій. Створена угода передбачає позики (довгострокові та доступні) від міжнародних фінансових організацій. Серед них: Світовий банк, Європейський банк

реконструкції та розвитку і Європейський інвестиційний банк. Ми бачимо кілька шляхів створення гарантій безпеки інвестицій. Перший – це саме страхування ризиків з боку міжнародних організацій, в яких є досвід діяльності у цьому напрямку. Серед них Багатостороннє агентство з інвестиційних гарантій (MIGA), яке є частиною групи Світового банку. Агентство MIGA реалізувало багато проєктів у країнах, де відбувались бойові терористичні атаки. Вартість страхування залежить від багатьох факторів, зокрема, розміру і характеру інвестицій, бажаного відшкодування втрат та ступеню ризику. Вартість страхування інвестицій безпосередньо від воєнних ризиків визначається у відсотках від суми інвестицій та коливається у проміжку від 0,5 % до 5 %. Досвід, накопичений агентством, можна застосувати і в значно складнішій ситуації України.

Щодо другого можливого інструменту – це гарантії держав-партнерів своєму бізнесу, який хоче інвестувати в Україну. Цей шлях може стати найбільш прийнятним, оскільки більшість побоювань та застережень зникнуть. Так, наприклад, у США державне страхування інвестицій забезпечується Американською міжнародною фінансовою корпорацією розвитку (DFC). Зазвичай організації, котрі забезпечують страхування, якимось пов'язані з міністерством фінансів або ж їх спеціально створюють як незалежні ні від кого організації. В основі такого типу страхування – розподіл ризиків. У цій моделі страховики пропонують страхування, а уряд забезпечує захист у вигляді перестраховання. У випадку збитків своїх клієнтів страхові компанії, насамперед, покривають збиток, однак, якщо він перевищує певний встановлений поріг, то втручається уряд, який, у свою чергу, забезпечує додаткове відшкодування. Його розмір теж залежить від деяких факторів – умов страхового полісу та обставин. Часто страхові поліси від ризиків, які пов'язані саме з тероризмом, покривають фізичні пошкодження майна та втрачений прибуток бізнесу.

Крім того, є сенс покласти обов'язки зі страхування воєнних ризиків на державне Експортно-кредитне агентство (ЕКА). Наразі ЕКА здійснює страхування експорту та інвестицій з України. Послуги зі страхування воєнних ризиків влада також могла б замовити у приватної страхової компанії. Між тим, поряд зі страхуванням інвестицій, уряд має працювати над реформами, котрі будуть сприяти внутрішнім інвестиціям. Наприклад, здійснити перезавантаження судової системи, спростити регулювання, провести реформу державних органів, а особливо тих, які пов'язані з бізнесом).

Висновок: альтернативна енергетика є перспективним напрямком розвитку економіки України, хоча нині в структурі виробництва енергетики переважають традиційні джерела енергії. Водночас, сектор альтернативної енергетики потребує значних ресурсів, передусім у вигляді іноземного інвестування для відновлення енергетичних об'єктів, котрі постраждали внаслідок воєнної агресії. Однак, нині іноземні інвестори мають побоювання щодо вкладання капіталу в економіку України, враховуючи нестабільність та непередбачуваність майбутніх подій. Враховуючи це, необхідно шукати можливі шляхи залучення інвесторів, і, в першу чергу – шляхи надання гарантій безпеки інвестицій. Одним із інструментів залучення іноземного капіталу може виступити страхування ризиків, яке можна забезпечити, перейнявши міжнародний досвід. Проте, держава має сприяти налагодженню механізму такого страхування. Водночас запровадження страхування воєнних ризиків не спричинить інвестиційний бум, якщо не будуть вирішені інші проблеми: корупція, бюрократія і недовіра до органів державної влади.

Література:

1. Омельченко, В. Ю. (2022, 11 листопада). Сектор відновлюваної енергетики України до, під час та після війни. Центр Разумкова. https://razumkov.org.ua/statti/sector-vidnovlyuvanoyi-energetyky-ukrayiny-do-pid-chas-ta-pislya-viyny#_ftn25
2. UNDP: (2023) Towards a green transition of the energy sector in Ukraine. Дата звернення 19.11.2023. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications/towards-green-transition-energy-sector-ukraine>
3. УАБЕ: вебсайт (2022) Половина потужностей відновлюваної енергетики України під загрозою знищення через військову агресію РФ. Дата звернення 15.11.2023. URL: <https://uare.com.ua/14-novyny.html?start=12>.

Міненерго: вебсайт (2023) Герман Галущенко: вітчизняна енергосистема поступово відновлюється після ворожих атак. Дата звернення 15.11.2023. URL: https://mev.gov.ua/novyna/herman-halushchenko-vitchyznyana-enerhosystema-postupovo-vidnovlyuyetsya-pislya-vorozhykh?fbclid=IwAR1IFNkcRyTJO_ixjxM83fiuoH9Rdicq6hJPC1Gdq7EUMDg3nGk5LMtaNak